

פרשת ויחי תשע"ט

יוסף במצרים

בראשית פרק לג

(ט) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו יֵשׁ לִי רֵב אָחִי? הִי לָךְ אֲשֶׁר לָךְ: (י) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֵל נָא אִם נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלִקְחָתָּ מִנְּחִתִּי מִיָּדַי כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי פָּנֶיךָ פְּרֹאֵת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְצָנִי: (יא) קַח נָא אֶת בְּרִכְתֵּי אֲשֶׁר הִבָּאת לָךְ כִּי תִנְנִי אֱלֹהִים וְכִי יֵשׁ לִי כֹל וַיִּפְצָר בּוֹ וַיִּקַּח:

רש"י (ט) יהי לך אשר לך - כאן הודה לו על הברכות: (י) אל נא - אל נא תאמר לי כן: אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי פניך וגו' - כי כדאי והגון לך שתקבל מנחתי על אשר ראיתי פניך, והן חשובין לי כראיית פני המלאך שראיתי שר שלך, ועוד על שנתרצית למחול סורחני. ולמה הזכיר לו ראיית המלאך, כדי שיתירא הימנו ויאמר

ראה מלאכים וניצול, איני יכול לו מעתה: **ותרצני** - נתפייסת לי, וכן כל רצון שבמקרא לשון פיוס, אפיימיני"ט בלע"ז [פיוס] (ויקרא כב כ) כי לא לרצון יהיה לכם, הקרבנות באות לפייס ולרצות, וכן (משלי י לב) שפתי צדיק ידעון רצון, יודעים לפייס ולרצות: (יא) **ברכת** - מנחתי, מנחה זו הבאה על ראיית פנים ולפרקים אינה באה אלא לשאילת שלום, וכל ברכה שהיא לראיית פנים, כגון להלן (מז י) ויברך יעקב את פרעה, (מ"ב יח לא) עשו אתי ברכה, דסנחריב. וכן (ש"ב ח י) לשאול לו לשלום ולברכו, דתועי מלך חמת, כולם לשון ברכת שלום הן שקורין בלע"ז שלוצי"ר [לשאול בשלום], אף זו ברכתי מו"ן שלו"ד [שאלתי שלומי]: **אשר הבאת לך** - לא טרחת בה, ואני יגעתי להגיעה עד שבאה לידך: **חנני** - נו"ן ראשונה מודגשת לפי שהיא משמשת במקום שתי נוני"ן, שהיה לו לומר חננני, שאין חנן בלא שתי נוני"ן, והשלישית לשימוש כמו עשני, זבדני: **יש לי כל** - כל ספוקי, ועשו דבר בלשון גאווה (פסוק ט) יש לי רב, יותר ויותר מכדי צרכי:

בראשית פרק מו פסוק כט

וַיֹּאסֶר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צַנְאָרָיו וַיִּבְךְּ עַל צַנְאָרָיו עוֹד:

רש"י (כט) **ויאסור יוסף מרכבתו** - הוא עצמו אסר את הסוסים למרכבה להזדרז לכבוד אביו: **וירא אליו** - יוסף נראה אל אביו: **ויבך על צואריו עוד** - לשון הרבות בכיה וכן (איוב לד כג) כי לא על איש ישים עוד, לשון רבוי הוא, אינו שם עליו עלילות נוספות על חטאיו, אף כאן הרבה והוסיף בבכי יותר על הרגיל אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע:

בראשית פרק מז

(כט) וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנָו לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת רַגְלֵי וְעֲשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאָמַת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם: (ל) וְשִׁכַבְתִּי עִם אֲבֹתַי וַיִּשְׁאַתְנִי מִמִּצְרָיִם וַיִּקְבְּרֵנִי בְּקִבְרֵתָם וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה כְּדָבְרְךָ: (לא) וַיֹּאמֶר הַשְּׂבֻעָה לִּי וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמֶּסֶה:

שפת אמת לפרשת ויגש [שנה תרל"ה]

ויאסור יוסף מרכבתו כו'. כי כל מה שהוא תחת האדם נקי מרכבה שלו ולכן כל הבריאה הוא מרכבה להשי"ת שהוא מלך העולם. וצריך כל אחד להמשיך מה שתי"ת להשי"ת כי ע"ד זה צריך האדם להכניע היצה"ר תחתיו כדי להכניע עצמו עם כל אשר לו להשי"ת. ומלוכת יוסף במצרים היה הכנה לגלות מצרים כדי להיות מקודם כל המצרים תחת יד יוסף. והיו הם מרכבה ליוסף. וכשעלה לאביו באשר המצרים היו רחוקים ממדת אמת של יעקב. לכן אסר אותם מקודם תחתיו שלא יתפרדו כשיעלה לאביו. וכענין שמצינו ביעקב להיפוך כשירד לחו"ל קשר עצמו מקודם בקשר אמיץ (מקודם) כמ"ש בפסוק ויצא יעקב מבאר שבע ע"ש ובזוה"ק. כמו כן בחי' יוסף להיפוך לקרב כל עוה"ז להשי"ת. ולכן כשעלה קשר את כל מרכבתו תחתיו להמשיך הכל להשי"ת כי זה מדת יוסף הצדיק. והבן:

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

< Rembrandt. Jacob Blessing the Children of Joseph. Oil on canvas (175 x 210 cm), 1656. Gemäldegalerie Alte Meister, Kassel

בראשית פרק מח

(א) ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חלה ויקח את שני בניו עמו את מנשה ואת אפרים: (ב) ויגד ליעקב ויאמר הנה בנד יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה: (ג) ויאמר יעקב אל יוסף אל שדי נראה אלי בלוא בארץ כנען ויברך אתי: (ד) ויאמר אלי הנני מברך והרביית ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריך אחרת עולם: (ה) ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה פראובן ושמעון יהיו לי: (ו) ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם: (ז) ואני בבאי מפדן מיתה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד פברת ארץ לבא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרת הוא בית לחם: (ח) וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה: (ט) ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלהים בזה ויאמר קחם נא אלי ואבכם: (י) ועיני ישראל קבדו מזקן לא יוכל לראות ויגש אתם אליו וישק להם ויחבק להם: (יא) ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי אלהים גם את זרעך: (יב) ויוצא יוסף אתם מעם ברקו וישתחו לאפיו ארצה: (יג) ויקח יוסף את שניהם את אפרים בימינו משמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו מימין ישראל ויגש אליו: (יד) וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור: (טו) ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבתי לפניו אברהם ויצחק האלהים הרעה אתי מעודי עד היום הזה: (טז) המלאך הגאל אתי מפל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ: (יז) וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמך יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה: (יח) ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הבכר שים ימינך על ראשו: (יט) וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים: (כ) ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמר ישמך אלהים כאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה: (כא) ויאמר ישראל אל יוסף הנה אנכי מת והנה אלהים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם: (כב) ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי:

רש"י

(א) ויאמר ליוסף - אחד מן המגידים, והרי זה מקרא קצר. ויש אומרים אפרים היה רגיל לפני יעקב בתלמוד, וכשחלה יעקב בארץ גושן, הלך אפרים אצל אביו למצרים והגיד לו: **ויקח את שני בניו עמו** - כדי שיברכם יעקב לפני מותו: (ב) ויגד - המגיד ליעקב, ולא פירש מי, והרבה מקראות קצרי לשון: **ויתחזק ישראל** - אמר אף על פי שהוא בני, מלך הוא ואחלוק לו כבוד. מכאן שחולקין כבוד למלכות, וכן משה חלק כבוד למלכות (שמות יא ח) וירדו כל עבדיך אלה אלי, וכן אליהו (מ"א יח מו) וישנס מתניו וגו': (ד) **ונתתיך לקהל עמים** - בשרני שעתידים לצאת ממני עוד קהל ועמים ואף על פי שאמר לי (לעיל לה יא) גוי וקהל גוים, גוי אמר לי על בנימין, קהל גוים הרי שנים לבד בנימין, ושוב לא נולד לי בן, למדני שעתיד אחד משבטי ליחלק, ועתה אותה מתנה אני נותן לך: (ה) **הנולדים לך, עד באי אליך** - לפני בואי אליך, כלומר שנולדו מפרשת ממני עד שבאתי אצלך: **לי הם** - בחשבון שאר בני הם ליטול חלק בארץ איש כנגדו: (ו) **ומולדתך וגו'** - אם תוליד עוד לא יהיו במנין בני אלא בתוך שבטי אפרים ומנשה יהיו נכללים, ולא יהא להם שם בשבטים לענין הנחלה, ואף על פי שנתחלקה הארץ למנין גלגלותם כדכתיב (במדבר כו נד) לרב תרבו נחלתו, וכל איש ואיש נטל בשוה חוץ מן הבכורות, מכל מקום לא נקראו שבטים אלא אלו [להטיל גורל הארץ למנין שמות השבטים, ונשיא לכל שבט ושבט. ודגלים לזה ולזה]: (ז) **ואני בבאי מפדן וגו'** - ואף על פי שאני מטריח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען, ולא כך עשיתי לאמך, שהרי סמוך לבית לחם מתה: **כברת ארץ** - מדת ארץ, והם אלפים אמה כמדת תחום שבת, כדברי רבי משה הדרשן. ולא תאמר שעכבו עלי גשמים מלהוליכה ולקברה בחברון, עת הגריד היה, שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה: **ואקברה שם** - ולא הולכתיה אפילו לבית לחם להכניסה לארץ, וידעתי שיש בלבך עלי [תרעומת], אבל דע לך שעל פי הדבור קברתיה שם שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבזראדן, והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר (ירמיה לא יד) קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה וגו', והקב"ה משיבה (ירמיה לא טו) יש שכר לפעולתך נאם ה' ושוב בנים לגבולם. ואונקלוס תרגם כרוב ארעא, כדי שיעור חרישת יום [הארץ]. ואומר אני שהיה להם קצב שהיו קורין אותו כדי מחרישה אחת, קרואי"א בלע"ז [מלוא מחרשה], כדאמרין

(בבא מציעא קז א) כרוב ותני, (יומא מג ב) כמה דמסיק תעלא מבי כרבא: (ח) **וירא ישראל את בני יוסף** - בקש לברכם ונסתלקה שכינה ממנו, לפי שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מאפרים, ויהוא ובניו ממנשה: **ויאמר מי אלה** - מהיכן יצאו אלו שאינן ראויין לברכה: (ט) **בזה** - [הראה לו] שטר אירוסין ושטר כתובה, ובקש יוסף רחמים על הדבר ונחה עליו רוח הקדש: **ויאמר קחם נא אלי ואברכם** - זהו שאמר הכותב (הושע יא ג) ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותי, תרגלתי רוחי ביעקב בשביל אפרים, עד שלקחן על זרועותי: (יא) **לא פללתי** - לא מלאני לבי לחשוב מחשבה שאראה פניך עוד. פללתי לשון מחשבה, כמו (ישעיה טז ג) הביאי עצה עשי פלילה: (יב) **ויוצא יוסף אתם** - לאחר שנשקם הוציאם יוסף מעם ברכיו כדי לישבם, זה לימין וזה לשמאל לסמוך ידיו עליהם ולברכם: **וישתחו לאפיו** - כשחזר לאחוריו מלפני אביו: (יג) **את אפרים בימינו משמאל ישראל** - הבא לקראת חברו ימינו כנגד שמאל חברו, וכיון שהוא הבכור מיומן לברכה: (יד) **שכל את ידיו** - כתרגומו אחכמינו, בהשכל וחכמה השכיל את ידיו (לכך, ומדעת), כי יודע היה כי מנשה הבכור, ואף על פי כן לא שת ימינו עליו: (טז) **המלאך הגאל אתי** - מלאך הרגיל להשתלח אלי בצרתי, כענין שנאמר (בראשית לא יא - יג) ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום יעקב וגוי אנכי האל בית אל: **יברך את הנערים** - מנשה ואפרים: **וידגו** - כדגים הללו שפרים ורבים ואין עין [הרע] שולטת בהם: (יז) **ויתמך יד אביו** - הרימה מעל ראש בנו ותמכה בידו: (יט) **ידעתי בני ידעתי** - שהוא הבכור: **גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל** - שעתיד גדעון לצאת ממנו שהקב"ה עושה נס על ידו: **ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו** - שעתיד יהושע לצאת ממנו שינחיל את הארץ וילמד תורה לישראל: **וזרעו יהיה מלא הגוים** - כל העולם יתמלא בצאת שמעו כשיעמיד חמה בגבעון וירח בעמק אילון: (כ) **בך יברך ישראל** - הבא לברך את בניו, יברכם בברכתם ויאמר איש לבנו וישמך אלהים כאפרים וכמנשה: **וישם את אפרים** - בברכתו לפני מנשה, להקדימו בדגלים ובחנכות הנשיאים: (כב) **ואני נתתי לך** - לפי שאתה טורח להתעסק בקבורתי, וגם אני נתתי לך נחלה שתקבר בה, ואי זו, זו שכם, שנאמר (יהושע כד לב) ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם: **שכם אחד על אחיך** - שכם ממש, היא תהיה לך חלק אחד יתירה על אחיך: **בחרבי ובקשתי** - כשהרגו שמעון ולוי את אנשי שכם סביבותיהם להזדווג להם וחגר יעקב כלי מלחמה כנגדן. דבר אחר שכם אחד היא הבכורה שיטלו בניו שני חלקים, ושכם לשון חלק הוא, והרבה יש לו דומים במקרא (תהלים כא ג) כי תשיתמו שכם, תשית שונאי לפני לחלקים, [שם ס ח] אחלקה שכם, (הושע ו ט) דרך ירצחו שכמה, איש חלקו], (צפניה ג ט) לעבדו שכם אחד: **אשר לקחתי מיד האמורי** - מיד עשו שעשה מעשה אמורי. דבר אחר שהיה צד אביו באמרי פיו: **בחרבי ובקשתי** - היא חכמתו ותפלתו: